

Календарні свята

Календарні свята - це найдавніша обрядовість, яка корінням сягає первісних, язичницьких вірувань, та поєднує у собі раціональний досвід і релігійно-магічні вірування наших предків. Лиш значно пізніше церква визнала існуючу систему землеробських свят та надала їй християнського забарвлення: календарні звичаї формально узгоджувалися з річним літургійним циклом православної церкви, проте дійсною основою мали трудовий сільськогосподарський календар. До складу річного аграрного кола входили **зимові, весняні, літні та осінні** свята, обряди і звичаї.

У аграрному календарі українців не було різкого розмежування між сезонами: зимова обрядовість поступово переходила у весняну, весняна - у літню тощо. Кожен цикл свят ніс своє смислове навантаження та був насичений безліччю ритуалів і прикмет, які зв'язували між собою пори року.

Обов'язковими компонентами календарних свят українців були: обрядовий стіл, господарська і сімейна магія, вшанування предків, передбачення майбутнього, ритуальні обходи і поздоровлення, рядження і маскування. Свята і обряди календарного циклу регламентували всі сфери життя українського селянина — виробничу, суспільну, сімейну. Їхня головна мета та завдання відповідали корінним прагненням хлібороба: забезпечити добробут і щастя родини, щасливий шлюб для молоді, високий урожай та плодючість худоби, відвести всіляке зло, передбачити майбутнє і вплинути на нього.

Величезний пізнавально -виховний потенціал мають народні традиції, звичаї та обряди для дітей дошкільного віку. В календарних традиціях, звичаях і обрядах скондована багатовікова культура українського народу, яка живить духовність, зокрема, ідейність, моральність, естетику кожної людини.

У своїй практиці я намагаюся ознайомлювати дітей дошкільного віку з календарно-обрядовими святами всіх чотирьох циклів . Тому хочу зупинитися на кожному з них окремо .

Зимовий цикл свят

В народі говорять: "Зима прийшла і пазничків привела". І дійсно: взимку майже щодня – свято. **Зимові свята починаються** зі свята Введення в храм Пресвятої Богородиці, *«коли вводиться літо у зиму»*. Далі йдуть такі свята , як: Катерини, Андрія, Варвари, Сави. Зазвичай я ці свята об'єдную в одне і називаю це дійство **« Вечорниці»** , а проводимо його як родинне, з батьками. Дійство супроводжується спеціальними обрядами, які притаманні святам зимового циклу: кусання калити, ворожіння, ліплення вареників тощо.

«**Вечорниці**» плавно переходять у Свято Миколая в святкуванні якого є свої певні традиції. Діти з нетерпінням чекають тих свят, на яких отримують подарунки, тому це свято займає свою нішу серед усіх зимових.

Починаючи з першого січня українці колядують, щедрують та посівають. Так як після новорічних свят дуже мало часу на те, щоб підготуватися, я впроваджую таку форму роботи, як загальна розвага для усіх дітей, яка може проводитися у формі концерту. Зазвичай кожна група має свій виступ, у кінці розваги старша група може показати вертеп.

Та бувають і винятки. у цьому році ми провели родинне свято « Від колядки до щедрівки» з батьками та дітьми молодшої групи. Особливістю проведення стало те, що колядки співали батьки, або розповідали їх разом з своїми дітками.

На зміну зимовому циклу свят приходить весняний, який багатий на свої свята.

Весняний цикл свят

У весняному календарно-тематичному циклі особливо виділяються свята, пов'язані з яскравими явищами природи, їхнім очевидним і переконливим впливом на світ рослин, тварин, поведінку і працю людей. Тут у нерозривному взаємозв'язку може подаватись матеріал з різних розділів програми, а не лише з народознавства, можуть поєднуватися різні види діяльності.

Разом із пробудженням природи від зимового сну починається **цикл весняних свят**, що супроводжується піснями, іграми, хороводами. До весняного календаря наші прадіди зараховували й свято Стрітіння, яке вважалось перехідним містком від зимового до весняного обрядового циклу: це був день першої зустрічі зими з літом.

Гарною традицією у нашому садочку є проведення свята «**Стрітіння**». У своїй практиці доводилося проводити це свято в різних формах. Це була і фізкультурно- музична розвага, і родинне свято, й просто літературне свято зустрічі Зими з Весною. Якщо під час фізкультурно - музичної розваги діти змагалися, то на родинному святі діти закликали весну, а батьки ліпили з тіста жайворонків. На літературному святі проходила драматизація.

«**Масляна**» багата на свої традиції, звичаї та обряди. Хоча проведення саме цього свята носить суперечливий характер. У нашому садочку проходило це свято як родинне. Батьки готували млинці з різного борошна, грали в народні ігри,

Весняний цикл календарних свят мав особливе значення, бо **пов'язувався з закладанням майбутнього врожаю**. Тому люди за допомогою обрядів та ритуальних дій намагалися **всіляко прискорити прихід весни, тепла, дощу**. Вони вірили, що весна принесе щедрі дари, коли її шанувати, співати їй хвалу, закликати її. Так як цей період пов'язувався ще й із пробудженням людських

почуттів, то **весняна обрядовість багата** розмаїтими **молодіжними розвагами** та поетичними народними співами - веснянками що пронизували не одне свято та обрядове дійство.

Головним святом весняного циклу є **Великдень** (Воскресіння Господнє) - найбільше християнське свято, яке органічно поєднує язичницькі ритуали та церковні обряди. Великдень одне з найулюбленіших свят. Я кожен рік проводжу його, воно включає в себе народні ігри, веснянки, гаївки. Дуже багато є драматизацій на цю тему. У цьому році я проводила Великдень, як батл між двома середніми групами, побудувавши сценарій на народних іграх з писанками та крашанками..

Літній цикл свят

Літній цикл свят, як і весняний, був заповнений хліборобськими турботами, доглядом за посівами, але не мав чітко окреслених меж. За народними прикметами, його початок визначали останніми днями квітня. За іншими спостереженнями, початок літа пов'язували з періодом, коли на дубах з'являлося листя. Він включає такі основні свята: [Зелені свята \(Трійцю\)](#), [Купайла \(Івана Купала\)](#), [Петрівка \(святих Петра та Павла\)](#)

Літній цикл представлений мною святом «Івана Купала», тому що саме в цьому святі збережено прадавня обрядовість та звичаї. Дітям дуже цікаво дізнаватися про значення купальського вогню, роль води у купальському святкуванні, пускання вінків на воду, купальське деревце марену, цвіт папороті., а також вчити неповторні купальські пісні та хороводи.

Ще однією особливістю проведення цього свята є те, що на його підготовку затрачається малу часу, діти, в основному водять хороводи та грають в народні ігри на купальську тематику.

Осінній цикл свят

Осінній цикл свят замикає річне календарно-обрядове коло. Він не становить цілісної системи, а ввібрав окремі звичаї та обряди, характер яких визначався станом засинання природи та приготуваннями до зими і зимових свят. В сучасній інтерпретації рамки осіннього циклу охоплюють період від перших серпневих днів до дня святого Пилипа (27 листопада), після якого настає зимовий піст.

Головними моментами осіннього циклу були звичаї, приурочені до завершення збору врожаю чи повернення худоби з літніх пасовищ. У них, як і в попередніх циклах, відображена головна селянська турбота - забезпечення родючості полів, плодючості худоби, продовження людського роду.

Більшість обрядів осіннього циклу пов'язані з початком збору врожаю, часом завершення жнив та періодом косовиці. Кожен із них мав свої звичаї, які супроводжували процес праці.

З усіх свят осіннього циклу в садочку я практикую проводити лише свято Покрови, об'єднуючи його із днем козацтва. це гарне, динамічне свято, з народними іграми, забавами, розвагами.... Якщо ж спланувати провести будь який інший обряд з осіннього циклу, то напевно краще зробити це у формі родинного свята. Взагалі, якщо говорити про осінній фольклор, то він дуже різноманітний, тому я використовую малі фольклорні жанри (пісні, народні ігри) підчас проведення осінніх свят, свята мови тощо.

Підсумовуючи вище сказане, хочеться зазначити, що у осінньому циклі знову повторюються всі мотиви, властиві для інших циклів - так формувалося безперервне циклічне обрядове коло святкових дат із різними атрибутами і символами, але одними і тими ж мотивами.

Хотілося б дати деякі поради, щодо проведення календарно -обрядових свят:

Вихователю і керівнику музичному слід вибирати доступні для розуміння дітей матеріали. Бажано скласти сценарії, в яких багато дійових осіб. Це дасть змогу охопити дієм більше дітей і батьків.

Малі фольклорні жанри, які використовуються у сценаріях,— народні пісні календарно-обрядового змісту, родинно-побутової чи історичної тематики завжди мають простий текст, динамічний сюжет, який легко і швидко запам'ятовується дітьми, тому їх варто використовувати без обмеження, лише з урахуванням тривалості свята.

Свята народознавчої тематики важливо проводити у дні, коли вони збігаються з обрядовим календарем або після відповідної дати. Особливістю свят історичної та релігійної тематики є те, що вони не повинні передувати конкретній даті події. Наприклад, за Різдом з дітьми варто провести «Різдвяні вечорниці», в яких візьмуть активну участь батьки і родичі. Як відомо, жодне свято в українській народній обрядовості не обмежується одним днем, комплекс святкових дійств охоплює від трьох до семи днів, що створює найсприятливіші умови для посилення переживань дітей, повторного відчуття святковості події, її важливості в житті дітей і дорослих.